

RDEČI PRAPOR

Izhaja v Ljubljani vsako sredo in soboto.

Na:očnina za avstro-ogrsko kraje za celo leto 10:40 K, za pol leta 5:20 K, za četrt leta 2:60 K, mesečno 90 vin.; za Nemčijo za celo leto 12 K, za pol leta 6 K, za četrt leta 3 K; za Ameriko za celo leto 14 K, za pol leta 7 K.

Posamezna številka 10 v.

Reklamacije so poštnine preste. Ne frankirana pisma se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo, inserati. Enostopna polit-vrtilca (širina 88 mm) za skrat 20 vin., večkrat po dogovoru.

Glasilno jugoslovanske socialne demokracije.

104. številka.

V Ljubljani, v sredo, dne 23. decembra 1908.

Leto XI.

NASLOVA: Za dopise in rokopise za list: Uredništvo Rdečega Prapora, Ljubljana. — Za denarne pošiljke, naročila na list, reklamacije, inserate i. t. d.: Upravništvo Rdečega Prapora, Ljubljana, Dunajska cesta šte. 20.

Ljubljanska ožja volitev.

V soboto je bil izvoljen kandidat liberalne stranke Josip Turk s 460 glasovi večine v deželni zbor, v katerem torej delavstvo vkljub volilni reformi ne bo zastopano. Rezultat je tak, kakršen je bil pravzaprav pričakovati od vsega začetka. Ko je bila tista karikatura pravične volitve reforme sklenjena z vsemi proti edinemu glasu poslanca Gangla, smo dejali, da so se deželnozbornske stranke združile na kravjo kupčijo, ki je imela zagotoviti klerikalcem absolutno večino, liberalcem par mandatov, socialni demokraciji pa prepričati vsako še tako skromno sodelovanje pri deželni zakonodaji in upravi.

Liberalno-klerikalni pakt je bil takrat že gotova stvar in zelo naiven bi moral biti, kdor bi mislil, da je ta častna «sloga» šele posledica 30. septembra. Tragedija na Pogačarjevem trgu jim je dala ugodno pretvezo, a sklenjeno je bilo pobratimstvo že davno prej. Ko so kovali svojo volilno reformo, so bili že liberalci enih misli, da se pokaže socialni demokraciji z lepimi frazami o zastopstvu vseh slojev — figa. Zato so sklenili «splošno» kurijo, katero zmetujejo že povsod; zato je propadel dr. Krek s svojo zahtevo, da bi se ustanovil volilni razred za samo delavstvo. Šušteršič se je hotel maščevati nad socialnimi demokrati, ker niso pomagali Arkotu v Idriji, vsem skupaj se je zdela splošna kurija bolj zanesljiva, liberalci so bili veseli, da smejo sploh še dihati in Krek, ki je v teoriji vedno zelo močan in socialen, se je v praksi laudabiliter podvrnil — kakor ponavadi.

Takrat je bilo gotovo, da bodo dopolnilne volitve komedija. In nič drugega ni bilo pričakovati, kakor da bo «izvoljenih» 10 klerikalcev, pa trije liberalci. Presenečenje ni, da je izvoljen v splošni kuriji v Ljubljani liberalci, ampak presenečenje je bilo, da je prišlo do ožje volitve.

Ta ožja volitev je bila seveda značilna. Da je bila mogoča, je pripisati posebnim razmeram, o katerih se ne sme motiti noben optimizem.

«Slovenski Narod» je sicer v pondeljek v precej vidni zadregi zmerjal liberalce, da se niso udeležili volitve in je hotel vkrepiti mnenje, da je bila to navadna malomarnost volilcev. To je tolozba, ki je «Narodu» lahko privošči, ki se pa ne vjema z resnico. V liberalnih vrstah je bila disciplina pri vragu in če se pomisli na zgodovino Turkove kandidature, na briskiranje učiteljev, na brco Jelencu, pa na obsežno nezadovoljnost liberalcev deloma s slogom, deloma s kandidaturom, se temu ni čuditi. Sploh pa je liberalna vojska v Ljubljani čudna reč. Prepričanih liberalcev je v Ljubljani tako malo, da ne bi nikoli zmagali, če bi le oni volili. Ampak velikaška je v Ljubljani armada takih volilcev, ki nimajo prav nobenega političnega mnenja, ki volijo danes liberalno, jutri klerikalno, nekateri po hipnem razpoloženju, nekateri «za hec», nekateri pa po — avstrijski veljavi.

Ko je bil znan rezultat prve volitve, so pač nekateri optimisti pričakovali, da zmaga delavstvo v soboto. Kar kratkomalo se ta misel res ni dala zavreči in nedvomno je, da klika ni lahko zmagala. Nezadovoljnost, ki je nastala v liberalnih vrstah vsled menjavanja kandidature, ni bila brezpomembna. Bilo je tudi vprašanje, če se bo dalo meščanstvo sploh gnati le v ta namen na volišče, da odje delavstvu edini mandat. Na takih premisah

se je temeljila nada, da bi utegnili zmagati socialna demokracija. Toda premise optimistov so bile napačne.

Med prvo in ožjo volitvijo je ležal skoraj teden. Turkovi agitatorji so ga porabili. Delali so s pritiskom in z vsiljivostjo, ki je spominjala na lansko državnozbornsko volitev. Kdorkoli je o Turk-Predovičeve klike kaj odvisen, je prišel pod agitatorično kladivo. Inteligenca so priduševali z «disciplino», po barju so pripovedovali kmetom (liberalci!) krvave bajke o brezverstvu socialnih demokratov, «Narod» je sipal impertinentne laži o breznarodnosti socialne demokracije takorekoč iz rokava. In da je denar storil, kar se je dalo, ni treba posebej naglašati.

Zavedno delavstvo je storilo svojo dolžnost. Pravičnost zahteva, da se prizna ta resnica. Da je bilo še blizu 200 železničarjev službeno prepričano, priti volit, je bilo neizogibno. Sicer pa lahko pravimo, da je spravilo tistih 1360 glasov delavstvo takorekoč povsem iz svoje moči na volišče. Število nedelavcev, ki so glasovali z nami, je tako minimalno, da res ni prav nič zaleglo. Ponosna inteligenca se z malimi izjemami ni mogla zavedeti, da bi bilo pravično, privoščiti delavstvu skromno zastopstvo, pa je trumoma glasovala za Turka. Seveda je tudi še nekaj delavstva, nerazsodnega, odvisnega, ki je glasovali zoper sebe.

Celkoma je socialno-demokratska stranka lahko zadovoljna s svojim vspehom. Od lanskih državnozbornskih volitev se je število njenih glasov podvojilo in mogočno se je okrepcalo zaupanje delavcev v same sebe. Liberalna stranka je prišla povsem desorganizirana v boj, mi smo pokazali, da napredujemo.

Obžalovati je, da stranka ne bo imela glasu v deželni zboru. Toda če misli klerikalno-liberalna gospoda, da bo večno ostala sama med seboj, tedaj se zlodjevo moti. Ta spaka volilnega reda, ki so jo zmešetarili spomladi, pojde tja od koder je prišla, pa če bi moralo delavstvo na Kranjskem osredotočiti vse boje v glavnem in najvažnejšem boju za splošno in enako volilno pravico. Gospoda je podcenjevala delavstvo, ker se je samo podcenjevalo. A to se je izpremenilo in zahteva delavstva po enaki volilni pravici bo gospodi tako zagrmela v ušesa, da se bo začudila. Dopolnilne volitve so šele množstvu delavstva pokazale, kako perfidno je sestavljen ta volilni red in spoznalo je, da mora biti konec krpanja in mašenja. Izid volitev kvitiramo z resno obljubo, da se gospoda ne bo veselila miru v deželi, dokler ne pride splošna in enaka volilna pravica tudi v kranjski deželni zbor.

Davki.

Finančni minister je predložil parlamentu proračun za leto 1909 in v njem se vidi zopet ponavljanje stare igre: Ljudstvo plačuje, zato da se bogatinom dobro godi. Zahteve države so od leta do leta večje, njeni izdatki pač tudi, le da nima delavno ljudstvo ničesar od njih.

V glavnih točkah obsega proračun sledeče številke:

Dohodki:	za leto 1909	za leto 1908
Ministrski svet in upravno sodišče	2,770.140	2,637.590
Notranje ministrstvo	2,115.554	2,083.188
Brambovsko »	1,972.352	1,451.696
Učno »	17,200.241	16,172.511
Odnos	24,057.287	22,344.985

Prenos	24,057.287	22,344.985
Finančno »	1,459,268.875	1,378,943.018
Trgovsko »	192,600.370	186,100.520
Železniško »	566,443.100	504,804.480
Poljedelsko »	20,140.923	24,621.889
Pravosodno »	4,212.377	3,937.111
Javna dela	28,920.750	27,380.092
Pokojnine	8,002.630	7,106.656
Svota dohodkov	2,303,657.294	2,155,138.751
Izdatki:	kron	
Najvišji dvor	11,300.000	11,300.000
Kabinetna pisarna	184.416	176.531
Državni zbor	3,944.520	3,735.280
Državno sodišče	68.364	67.464
Ministrski svet in upravno sodišče	4,602.110	4,351.794
Za skupne zadeve	300,636.890	284,718.822
Notranje ministrstvo	46,205.424	44,566.699
Brambovsko »	87,304.574	78,713.752
Učno »	104,608.185	97,420.133
Finančno »	753,284.149	712,931.645
Trgovinsko »	201,154.090	194,854.482
Železniško »	465,384.570	422,723.310
Poljedelsko »	50,598.840	48,596.400
Pravosodno »	92,548.190	86,048.911
Javna dela »	89,460.754	79,166.331
Najvišji računski dvor	663.400	630.200
Pokojnine	91,627.627	85,028.018
Svota izdatkov	2,303,596.103	2,155,029.772

Povišajo se torej za prihodnje leto

dohodki za 178,518.543 K

izdatki za 148,566.331 »

Finančni minister je naglašal, da se mora država ozreti po novih virih za svoje dohodke, ker bi bil sicer neizogiben deficit. Ta modrost ne more presenetiti nikogar, zakaj če vemo, da se množi prebivalstvo, razumemo, da se množe tudi njegove potrebe. Če je pa povrh tega še znano, da je avstrijska država od nekaj slabo izpolnjevala svoje dolžnosti napram ljudstvu, tedaj tudi ni skrivnost, da bi bilo treba mnogo, mnogo več stroškov za blagor prebivalstva. Ampak s temi resnicami nima nič opraviti proračun države, v kateri ima delavsko ljudstvo tisoč dolžnosti, kapitalizem pa tisoč pravic. Državni proračun narašča, toda tako da posega državna roka še bolj globoko v ljudske žepne in skrbi še bolj izdatno za koristi kapitalistov.

Nekoliko števil nas lahko prav temeljito pouči. Proračunani so:

direktni davki na 344·8 (letos 323·5)

kolki, takse i. t. d. na 172·7 (» 165·5)

colnine » 144·4 (» 130·4)

indirektni davki » 718·2 (» 699·1)

milijonov kron.

Torej se imajo zvišati direktni davki za 11·3 milijonov, indirektni davki za 33·1 milijonov.

Direktni davki so razdeljeni med bogatini in reveži. Indirektni davke plačuje večino siromašno delavno ljudstvo. Že sedaj je značilno razmerje med direktnimi in indirektnimi davki. Prvi, ki se nekoliko bolj tičejo kapitalistov, znašajo 323¹/₂ milijona, drugi, ki jih plačuje revež z vsakim grizljajem in z vsakim požirkom, znašajo 699¹/₁₀ milijonov. Povišujejo se pa indirektni trikrat hitreje kakor direktni! Kdor zna le nekoliko računati, mora sprito teh števil spoznati, kako skrbi država za kapitaliste in veleposestnike na račun revnega ljudstva.

Kakor dohodki, so pa tudi izdatki poučni. Kadar nam dopusti prostor, da posvetimo na detaljne točke, se bo videlo, da troši država neštete

milione za gospodujoče razrede, v tem ko kaže delavnemu ljudstvu raztrgan žep. Množi se vojaštvo, množi se žandarmerija, množi se policija — kaj ima ljudstvo od tega? Kapitalizem se boji za bogastvo, ki mu ga znaša lačno delavstvo na kup, pa kriči po bajonetih, zahteva kasarne in ječe, proletariat pa lahko gleda skozi prste. Če ni kaj grizti, še beračiti ne sme.

Za skupne zadeve imamo v proračunu za bodoče leto 300,636 890 milijonov. Večino te kolosalne svote požre militarizem, ki dobi še pod naslovom brambovskega ministrstva posebej 87,304 574 milijonov. Seveda je potem nemogoče, da bi ostalo kaj denarja za ljudske potrebe. In našim »patriotom« je še vedno premalo kanonov in bajonetov. Dovolj je, da jih povabi zapovedništvo mornarice na izlet v Pulj, pa dovolijo vojnemu ministru toliko milijonov, kolikor jih le zahteva.

Kam naj pa pride ljudstvo spričo tega večnega izsesavanja, tega ne pomislijo državni bogovi in na to tudi ne mislijo klerikalni in liberalni poslanci, kadar imajo mandate v žepu. Seveda, kadar so volitve, znajo toliko govoriti o davkih, kakor da bi hoteli iti na Dunaj edino z namenom, da odpravijo davke. Vsak hip jih je takrat slišati, da so »proti davkom«.

Kajpada je to neumnost. Davki se ne morejo odpraviti v državi, ki potrebuje denarja. Ampak to je, da bi se davčni zistem lahko izpremenil tako kakor zahteva socialna demokracija. Plačujeta naj tisti, ki ima, dobi naj pa tisti, ki dela. Pravičen je direktni dohodninski davek, ki narašča z visino dohodkov. Ni je večje hinavščine, kakor jo uganjajo gospodujoči razredi, ki prezirajo delavstvo in ga zaničujejo. V resnici je delavski razred tisti, ki nosi vsa bremena, kapitalistični razred pa ima svoje privatno in državno življenje od tega zaničevanega delavstva.

Seveda ne more biti drugače, dokler delavstvo samo ne spozna resnice.

Niti trenotek ni dvomiti, da bi ne bil proračun sprejet kakor je predložen. Vlada bo dobila zanj svojo večino, zakaj meščanske stranke bi morale biti neumne, če ne bi skrbele za svojo korist, dokler imajo moč. Večina bo glasovala za indirektno davke, za militarizem, za deželno brambo, ljudstvo bo pa smelo plačevati in če ne bo o pravem času denarja, bo prišel eksekutor, ki ga bo moralo plačevati ljudstvo še povrh.

Marsikje se je narod že spametoval. Delavci se organizirajo, volilci pošiljajo socialiste v parlamente. Kadar bo večina ljudstva razumela, da je v parlamentih kupčija za njegovo kožo, kadar bo namesto 89 socialistov njih 300 v državnem zboru, bo pa proračun drugačen. Tedaj se bo jemal denar za državo tam, kjer ga je in se bo dajal tja, kjer ga ni. Prej pa seveda ne.

Daszynski o aneksiji.

V državnem zboru je govoril poslanec sodrug Daszynski kot generalni govornik o nujnih predlogih, tičočih se aneksije Bosne in Hercegovine. Iz njegovega znamenitega govora objavljamo sledeče glavne točke:

Z aneksijo Bosne in Hercegovine je postavil baron Aehrenthal Evropo in avstrijske narode pred gotovo stvar in parlament naj bi ne imel zdaj druge vloge, kakor potrditi cesarski ukaz. Ampak tekoma dolgih tednov, ko so Avstrijci v strahu poslušali, če ne izbruhne že jutri vojna, ko so vozili naše vojake v nezakurjenih živinskih vagonih v Bosno, smo trepetali in smo iskali prijaznost inozemstva! Temu se je pridružil

prav stvaren udarec

proti avstrijski industriji z izvrstno organiziranim turskim bojkotom. Cele tovarne so ustavile delo, na tisoče delavcev je prišlo ob kruh, leta in leta bomo trpeli ob posledicah. Z aneksijo Bosne v tem trenutku, je avstrijska diplomacija napravila

hudodelako neumnost.

Vse smo morali pretrpeti od Srbije in Črne gore; nezaslusano je v zgodovini, da je rabila očierna oseba kakor srbski prestolonaslednik take besede proti velevlasti. A vse smo morali požreti. Če sprejme diplomacija mirno vse moralne klofute — mi se ne bomo vznemirjali zaradi tega.

A kako je z ustavo v Bosni? Že se sliši, da hočejo vpeljati volilne kurije. Zapreti hočejo ljudstvo v kurnik, da se ne bo moglo ganiti. Na Balkan, kjer bi pomagal edino napredek z demokracijo, hočejo presaditi staroavstrijske kurije.

Ustava se mora izdelati v deželi, ali pa tukaj, v svetlobi javne kritike. Če trdi ministrski predsednik, da bo porabil ves svoj vpliv na Ogrsko, tedaj vemo iz zgodovine, koliko pomeni tak vpliv.

Če bi imeli poslušati učenjake in polučenjake v tem parlamentu, tedaj ne bi imeli opraviti nič drugega, kakor razširiti pragmatično sankcijo še na Srbijo. (Veselosť pri socialnih demokratih). Če vprašamo, zakaj se je Avstrija potlačila v to zagato, zakaj se je izmetalo na sto milijonov, zakaj smo morali izgubiti izvoz na Balkan, zakaj smo cele tedne živeli v strahu pred vojno, tedaj nam odgovarjajo ministrski predsednik in njegovi pristaši: Saj se ni nič zgodilo; nič se ni spremenilo.

Torej za nič

so nas spravili v tak položaj; za nič je postala naša politika tako odvisna od Berlina kakor se nikdar ne. Tudi v Peterburgu smo se morali ponižati. Na Balkanu naletava Avstrija na tako sovražstvo, da se je na prvi pogled kar čuditi. Ampak to sovražstvo je staro znamenje za

našo protiljudsko diplomacijo

ne le na Balkanu, ampak povsod. Ta diplomacija se vedno drži dvorov, plemstva, dvorske družbe. Avstrija vodi namenoma agrarno politiko. Kako se ob tem godi delavskemu prebivalstvu, vemo. Vlada, ki hoče delati politiko na Balkanu, je takoj izpustila Rumunijo, ko so se pokazali agrarci nekoliko nemirne; izpustila je Bolgarijo in celo Turčijo. V tistem hipu, ko ima mejni grof Pallavicini kdove kakšne karte v roki, da bi pokazal Turčiji našo dobro voljo, zavrže ta vlada svojo lastno zahtevo, ker se vklanja veličanstvu prasiča.

Kakšne posledice ima ta politika? Dočim je padel naš izvoz v Srbijo, se je zvišal izvoz Nemčije v Srbijo za polovico. Če se prikaže Hohenblum, zatrepčejo ministri in z njimi dvesto agrarcev vseh narodov. Vse na škodo delavstva. Bedasto, brezobrazno in kratkovidno se izroča najvažnejši razred lakoti, da dobi par sto veleposestnikov več vpliva. To je

samomerilska politika.

Če prikažejo naši hurapatriotični časopisi Srbijo za našega največjega sovražnika, je to neumna laž. Srbija je bila vedno pod avstrijskim diplomatskim, celo dvorskim vplivom. Ampak bil je tudi primeren! Lump Milan je bil podpiran iz cesarjeve privatne šatulje. Njegove lopovščine so se odobravale, ker se je reklo: »Saj je vendar kralj.« Če je tudi lump, je vendar bolje, držati njega kakor pa srbskega kmeta. Tudi njegov sin, Dragin mož, ni bil v nemilosti Avstrije. In zdaj je naenkrat ta Srbija največji sovražnik Avstrije, ne le ker so se spremenile dvorske razmere, ampak tudi zato, ker je srbski kmet stisnjen vsled avstrijske agrarne politike, ker je razvoj Srbije, ki je agrarna dežela, za bližnjo bodočnost odvisna od primerne prodaje svojih plodov.

Avstrija je tako nerodna, da jo je doletel sum, kakor da hoče varovati starotursko gospodstvo. Po navadah avstrijske politike bi ne bilo to očitanje kdove kako strašno. Le da ne zaupam tega baronu Aehrenthalu, ker bi bil to poklon njegovi inteligenci. Ko je bila 1905 in 1906 Rusija v največji stiski in je bil za Avstrijo najugodnejši položaj, je spala Avstrija zimsko spanje. Ampak proti mladi Turčiji, ki pomeni oživiljenje vseh otomanskih moči in ki bi bila lahko naša najboljša zaveznica, se Avstrija ni ustrašila agresivnega koraka.

Mi smo za mir. Poslanec Nemeč je že naslikal grozovite moderne vojne. Ampak tudi če ne bi bili premagani, bi dobili v Avstriji vlado vojaškega štreberstva. Mi smo

država med zapadom in vzhodom.

Med obema stranmi imamo svojo nalogo, ne da bi morali iti čez svoje meje. Kajti dele vzhodnih narodov imamo v svojih mejah. Sami obstojimo le iz delov narodov in vsak narod ima onkraj meje svoj drugi del in vsak narod v Avstriji gleda čez mejo. Zato ni nič bolj komično, pa tudi nič bolj zaničljivo, kakor

medsebojno se denuncirati.

Podlago svoje zunanje politike hočemo videti v svoji notranji politiki; če je ta pravična in zmožna razvoja, tedaj lahko vodimo pametno zunanjo politiko brez vojne. Avstrija je bila doslej vedno

vrtar evropske reakcije.

Če pravimo, da je v našem taboru nova Avstrija, pomeni to, da hočemo pošteno združiti narode in državo, da hočemo dati narodom države državno suvereniteto in sposobnost za razvoj. Če damo na-

rodom, kar smo jim že davno dolžni, ne bodo hrepeneli po Rusiji. Dokler pa Avstrija ne pozna svoje naloge, se bo opotekala med Peterburgom in Berlinom. Mi, ki dvigamo zastavo pravice, svobode in enotnosti vsakega naroda, državne suverenitete vsakega naroda v Avstriji, lahko pravimo: Avstrija bo v našem taboru, ali pa je ne bo več. Če meščanstvo ni zmožno, izvršiti narodno konstituiranje Avstrije, tedaj moramo odločevati mi. In zdaj je zlezla vsa nemška patriotska buržoazija pod dijaško kapo in ima tako malo možgan, da se še tam dobro počuti. Slovani pa pravzaprav niso boljši. Podajajo se modi, ki jo je poletil izumil Kramar:

Neoslavizmu.

Nasproti trojnemu geslu Rusije: Samovlada, ortodoksija in slavizem, hočejo dopovedati svetu, da imajo tri druga, izposojena gesla: Svoboda, enakost, bratstvo. Ampak noben brat ne ravna z bratom tako, kakor Rusija s Poljaki. Današnja Rusija je velikanska ječa in kdor ni zaslepljen, ali pa podkupljen, ve, da tam ni ne svobode, ne enakosti, ne bratstva! S tem ne maram zagovarjati starih avstrijskih gesel; ne nastopam za jezuitovstvo, ne za dinastijo, ne za birokracijo. Slovani ne potrebujejo neoslavizma v dobi, ko prihajajo narodnosti na površje. Ni jim treba, da bi utonili v ruskem morju. Dovolj je, če se sklicujejo Čehi na češke, Poljaki na poljske, Nemci na nemške narodne pravice i. t. d. Ker pa nisem za staroavstrijsko politiko, ker tudi nimamo ustavne možnosti, da bi nadzorovali to politiko, ker delegacije niso parlamenti, ampak karikatura parlamenta, ker ne moremo prevzeti odgovornosti za korak, ki ga je storila Avstrija, homo glasovali proti zakonu o aneksiji. (Živahno odobravanje pri socialnih demokratih.)

Dr. Ellenbogen o avstrijski gospodarski politiki.

Preden je šel državni zbor na božične počitnice, je ob velikanski napetosti s piclo dvetretjinsko večino sprejel nujnost predloga, da se vlada pooblasti za uveljavljanje trgovinskega ugovora s Srbijo. V imenu socialnih demokratov je govoril poslanec dr. Ellenbogen, ki je dejal:

Avstrija je kapitalistična država in potrebuje torej možnost, da se gospodarsko razširi. Za kolonialno politiko nimamo obrežja; gledati moramo torej na tržišča v sosednih deželah in v prvi vrsti prihaja Balkan v poštev. S tega stališča je bila aneksija največja neumnost naše diplomacije. Če so diplomatje nakladali napake na napake, je naloga parlamenta, da jih popravi in da stori, kar je mogoče za pomirjenje Balkana in za pospešitev avstrijskih interesov. Če čenčajo neodgovorni hujskati po agrarnih časopisih o časti in ugledu monarhije in govoričijo, da moramo Balkanu pokazati gospodarja, ter odklanjati vse razprave, tedaj počenjajo

težek zločin

proti našim interesom. Najbolj smešno pa bi bilo, če bi se zdaj postavljali kot veliki in zaradi tega uganjali politiko žaljenja, okrutnosti in zatiranja. Prav zato, ker je Avstrijo zakrivila zlo, moramo imeti potrebno samoodločevanje in spoznanje. To je najmanj, kar se sme zahtevati od močnejšega.

Z aneksijo smo objeli Srbijo z dveh strani; za nedogledne čase smo ji vzeli upanje, da pride do morja. Politika, ki jo vodimo, duši naravnost Srbijo. Če smo kot industrialna država odkazani na Balkan, koliko bolj mora biti mala državica glede na uvoz in na izvoz odkazana na nas. Ali naj se čudimo, da bije taka država, kateremu je naša zunanja politika takorekoč odrezala nit življenja, v svojem obupu okrog sebe?

V prvi polovici letošnjega leta se je ustanovilo 130 privatnih podjetij; lani ob istem času pa 272. Na vseh koncih opazamo

gospodarsko nazadovanje

in zdaj prihaja po modrosti naše diplomacije še turški bojkot. S tem se je naš položaj pač močno poslabšal in posledica je povečana

socialna beda delavstva.

Brezposelnost je taka, da je bilo meseca julija le na Dunaju 7865 prostih mest, pa 17.895 prošenj za delo. Samo na Dunaju je bilo torej 10.000 ljudi brez dela. (Klici pri agrarcih: Pa vendar beže z dežele!)

Če govorite neprenehoma o begu z dežele,

zakaj pa pospešujejo agrarci na Tirolskem in Predarlberskem eksport otrok? Če prihajajo delavci z dežele v mesta, ni to stvar morale, zabave i. t. d. (Klici pri socialistih: Saj so to kmetški otroci!)

Če so to ljudje s kmetov, tedaj poznajo razmere na deželi, ker so imeli še kmetško vzgojo.

Tudi iz najobupnejšega gospodarskega položaja je še izhod in ta je za Srbijo in ostale balkanske države, da poiščejo nove zveze, če jim otežčamo razmere z nami. Resnica je, da je bila poslana deputacija rumunskih trgovcev v London, da bi tam poiskala novih trgovinskih zvez. Še leta 1905 je šlo 90 odstotkov vsega srbskega izvoza v Avstrijo. Vsled naše colninske politike je padel leta 1906 ta izvoz od 90 na 42 odstotkov, leta 1907 pa na 16. Avstrija je izvozila leta 1905 za 30 $\frac{1}{2}$ milijonov kron blaga v Srbijo, to je 60 odstotkov vsega uvoza v Srbijo. Leto pozneje smo uvozili le 50 odstotkov in leta 1907 le 36 odstotkov. Nasprotno pa je Nemčija v letih 1906 in 1907 zvišala svoj izvoz v Srbijo od 11 na 28 odstotkov. To velja tudi za Italijo, Belgijo, Francijo, Nizozemsko, vseskozi države, ki so sedle v Srbiji in drugih balkanskih državah

na naše mesto.

Zato se imamo zahvaliti agrarcem. Sicer je pa tudi naš uvoz v Rumunijo padel od 48 $\frac{1}{2}$ na 14 $\frac{1}{8}$ milijonov kron. Tej za nas tako neugodni situaciji se pridružujejo še posledice ameriške krize, ki so se občutile po vsej Evropi. Tej krizi je pripisati, da so zmanjšale tovarne tiskanega blaga svoj promet za 15 do 20, predilnice za 16 procentov, ne glede na druge industrije.

In kakšne so

posledice te politike?

Avstrija je gospodarsko-politično popolnoma obkrožena od zunanjih držav. Če opaja srbski prestolonaslednik svoje ljudi s svojimi govori, ga opravičuje njegova mladost, slaba vzgoja in obup. Če pa govori Hohenblum v takem tonu, tedaj je to neodgovorno čenčanje človeka, ki ne pozna posledic svojega govora ali pa jih noče poznati. Mi zahtevamo trgovinski ugovor s Turčijo. Če so agrarci opora državi, se sme zahtevati od njih, da ne zapuste države v njeni največji stiski. Pomoč za agrarce ni v tem, da izgube delavci zaslužek, ne v slabih plačah, ampak v zvišanem konzumu. Če se sliši posameznega agrarca govoriti o Hohenblumu, ni nobena psovka dovolj krepka, kadar pride do glasovanja, pa vendar glasujejo, kakor on zapoveduje. Zakaj je Rumunija izpuščena iz predloga? To je zločinstvo vlade, vredno nje-nega ljubljence Hohenbluma. Kam pridemo, če si napravimo vse sosednje države za sovražnike? Socialni demokratje obžalujejo, da je rešitev le provizorična in da sta izpuščeni Bulgarija in Rumunija, a ker je zadnja ura, bodo glasovali za nujnost. (Živahno odobravanje.)

Politični odsevi.

Državni zbor je šel na božične počitnice. Zadnji sejo je imel v soboto, dasi so socialni demokratje predlagali, da naj zboruje še ta teden do praznikov. Meščanskim poslancem se je preveč mudilo domov! Rešil pa je državni zbor tekom 14 dni precejšno nalogo; lahko se reče, da ni še nikdar izvršil toliko v tako kratkem času. Rešil je proračunski provizorij popolnoma, nujnost aneksijskega zakona, izvolil je odsek za razpravo aneksijskega zakona, dovolil je vladi, uveljaviti trgovinsko pogodbo s Srbijo in odkazal je načrt o starostnem zavarovanju odseku. Socialni demokratje so pač zahtevali, da se opravi prvo čitanje zavarovalnega zakona še pred božičnimi prazniki, toda meščanskim poslancem je bilo to preveč. Največje delo pa je bilo to, da je zavaroval parlament sam svoj obstanek. Z ozirom na to, da se za kulisami neprenehoma rogovili, da bi se razbil parlament, je to na vsak način važen vspeh.

Socialno-demokratski poslanci so bili zadnji čas neprenehoma v ospredju politične situacije in vse merodajno časopisje je to, čeprav večinoma jezno in arborito, priznalo. Najprej je Adlerjev epohalni govor prepeljal parlament čez nevarno krizo, ki je nastala zanj vsled razglasitve nagle sodbe v Pragi. Potem so socialni demokratje s svojim premišljenim nastopom povzročili, da se je nagla sodba v Pragi preklicala. Z glasovanjem za nujnost proračunskega provizorja so omogočili parlamentu, da je pred božičnimi prazniki rešil najvažnejše naloge. S svojo odločnostjo so pomagali, da se je uveljavila trgovinska pogodba s Srbijo in naposled so dosegli, da je prišel načrt o starostnem zavarovanju v odsek, torej na razpravo. Najhujši poraz je doživel Geßmann s svojo intrigantovsko taktiko, s katero je mislil

spraviti socialno demokrate v popolno osamljenost, pa je moral doživeti, da so postali najvažnejša stranka za obstanek parlamenta in za rešitev ljudskih potreb.

Avstrijski agrarci so napenjali vse moči, da bi bili preprečili zakon, ki dovoljuje vladi, uveljaviti trgovinsko pogodbo s Srbijo. Znani agrarni agitator vitez Hohenblum je bil kuhan in pečen v parlamentu in je ščuval agrarce zoper uvoz srbskega mesa. Zakon je bil res v največji nevarnosti. Za nujnost je bila natančno dvetretjinska večina. Dva glasova naj bi bila zmanjkala, pa bi bila nujnost padla in ker je morala biti stvar rešena do novega leta, bi bilo le dvoje mogoče: Ali bi bila splavala srbska trgovinska pogodba sploh po vodi, kar bi bil hud udarec ne le za avstrijske konzumente, ampak tudi za avstrijsko industrijo in kar bi bilo obenem povečalo nevarnost vojne, ali pa bi bil stopil zopet § 14 v veljavo. Tudi slovenski poslanci z dežele so glasovali proti srbski pogodbi, med njimi tudi Štrekelj, ki je bil izvoljen s pomočjo socialnih demokratov, kar si bo treba zapomniti. Za pogodbo sta glasovala Hribar in Rybač.

O aneksiji Bosne in Hercegovine sta govorila v državnem zboru tudi poslanca sodruga dr. Renner in Němec. Socialni demokratje so zahtevali, da se državnemu zboru predloži ustava, ki se ima vpeljati v Bosni in da se stvar ne zavleče.

Poslanec Seitz je v imenu socialnih demokratov vložil nujni predlog, ki je zahteval, da se izvrši prvo čitanje zavarovalnega načrta pred božičem. Če bi se bilo to zgodilo, bi bil imel odsek boljše navodilo za svoje razprave. Za nujnost tega predloga so glasovali samo socialni demokratje, Jugoslovani in veliko Čehov. Nujnost je bila torej z 277 proti 133 glasom odklonjena. Načrt se je na todkazal odseku.

Za bodočega ministrskega predsednika je baje določen Bilinski. Med Čehi in Nemci se vrše pogajanja, da se omogoči do novega leta sestavljanje parlamentarnega ministrstva, v katerem bi imeli biti tudi Jugoslovani zastopani.

Avstrijska pogajanja s Turčijo se nadaljujejo, ampak bojkot še ni končan.

Minister Andrassy je hotel opravičiti svoj pluralni volilni načrt s tem, da je baje tudi angleški ministrski predsednik izjavil, da je pluralna volilna pravica dobra. Angleški socialistični poslanec Kear Hardie je na to pismeno vprašal Asquitha, kaj je na stvari, in ta je odgovoril, da ni nikdar dejal kaj takega in da to tudi nikdar ni bilo njegovo mnenje. S tem je dokazal, da se je gospod grof Andrassy predrzno lagal.

Ogrski socialni demokratje so na izvanrednem strankinem zboru sklenili, da organizira stranka proti pluralni in javni volilni pravici splošno stavko in se nalaga vsem organizacijam, da takoj izvrše vse priprave, da se lahko stavka začne, čim jo stranka proglasi.

Ogrski poslanec Polonyi je odgovarjal ministrskemu predsedniku Wekerlu in dejal: «Kar je ministrski predsednik včeraj povedal, je tako neresnično, da je naravnost nasprotno resnično. Če bi hotel ovreči vsako Wekerlovo trditev, bi moral izdati uradno tajnost. Volilna reforma je bila v paktu tako namenjena, da se vpelje splošna, tajna in enaka volilna pravica. To je bila fundamentna točka vsega pakta. Pluralnost je bila kratkomalo presenečenje. — Polonyiju je odgovarjal minister Apponyi, ki je seveda branil Andrassyjev pluralitetni načrt.

Dogodki na Balkanu. «Hrv. kor.» poroča s Cetinja: Iz južne Dalmacije, Reke in Trsta in iz Nemčije se je povrnilo v domovino do 16 000 črnogorskih delavcev. Med njimi jih je mnogo, ki so se izselili v Ameriko in ki so se sedaj vrnili. Vlada je med nje razdelila orožja in streljiva in se sedaj pridno urijo v streljanju.

V Srbiji je nastala vladna kriza. Stari radikalci so stopili v dogovor z nacionalisti in naprednjaki, da bi sestavili novo vladno brez mlado-radikalcev.

Turški parlament je bil v četrtek, 17. t. m., slovesno otvorjen ves Carigrad je imel praznično lice. Sultan je bil pri otvoritvi navzoč. Prestolni govor je omenjal aneksijo Bosne in Hercegovine ter razglasitev bolgarske neodvisnosti z ostrimi besedami. Izvolila se je komisija, ki ima sestaviti odgovor na prestolni govor.

Turško vojno ministrstvo je izdelalo načrt za reorganizacijo vojske, ki obsega sledeče točke: 1. Ustanovi se narodna milica. 2. Izpremeni se zakon o rekrutih, ki se razširi tudi na nemoхамедance. 3. Izpremeni se zakon o pokojninah. 4. Regulirajo se plače. 5. Uredi se avanziranje. 6. Reformira se šola za generalni štab. 7. Uvede se za častnike generalnega štaba služba pri četah. 8. Zniža se aktivna služba v Jemenu, Hadžasi in v nekaterih drugih krajih. 9. Vpeljejo se vsakoletno orožne vaje za neaktivne. 10. Urede se vsakoletne strelne vaje in manevri. 11. Odpokličejo se častniki, služeci v Nemčiji; vsako leto se pošlje 10 oficirjev v Nemčijo. 12. Za vse reforme se predloži vsako leto proračun.

Portugalska vlada je demisionirala, ker se je državni svet 16 proti 5 glasom izrekel proti sedanjemu ministrstvu.

Mulej Hafid bo priznan za maročanskega sultana. Francija in Španija sta sklenili, priporočiti

priznanje vsem vladam. Vidi se torej, da odločuje tudi v najvišji politiki vspeh. Še letos je bil Mulej Hafid upornik in zločinec, a ker je imel srečo in je premagal legalnega vladarja, je zdaj on sultan «po božji milosti».

V ruski dumi razpravljajo agrarni zakon, ki ima namen, spremeniti občinsko zemljiško last v osebno. Opozicija proti zakonu je zato močna.

Domače vesti.

Ljubljanska ožja volitev je vznemirila gospode okrog «Slovenskega Naroda» tako, da smatrajo za svojo dolžnost, tolažiti se z lažni največjega kalibra. V prvi vrsti stoji seveda predrzna trditev o zvezi socialne demokracije z Nemci. Glede na take zveze so liberalci pač strokovnjaki; ampak če niso letos oni v alianci z nemško buržoazijo, še ne sledi odtod, da bi mi imeli tako zvezo. Ožje volitve so se udeležili nekateri znani ljubljanski Nemci; izključeno ni, da je izjemoma ta ali oni glasoval za nas, ampak povsem gotovo je, da jih je mnogo glasovalo za Turka. Mnogo nemških meščanov v Ljubljani ima stare stike z liberalci; familiarne zveze in kupčijski obziri so premočni, da bi pri volitvah izginili in povrh je nemška buržoazija v Ljubljani res buržoazija in razredna zavest je v njej vse bolj razvita kakor nacionalna. Še na dan volitve je vpliven Nemec v večji družbi energično razlagal: «Die Sozialdemokratie ist eine zerstörende Partei.» Pa vse da bi bili Nemci glasovali za nas, bi bilo to brez globljega pomena, kajti mi nismo sklenili z nikomur zveze, z nikomur kompromisa, nismo nikomur nič obljubovali, če bi glasoval za nas. Liberalci pa sami vedo, da Nemci ne dajejo svojih glasov zastonj; saj jih svojčas tudi liberalci niso dobivali zastonj. Končno je trditev o nemški zvezi tudi precej smešna! Taka alianca ne more ostati tajna in če ni jasna, ne more imeti vspeha. Lani, ko so ljubljanski Nemci sklenili glasovati za Kregerja, so plakirali poziv. Letos, ko so hoteli pomagati dr. Gregoriču in dr. Ravniharju, so razposlali vabila. Zdaj, ko smo mi bili v boju, so «Freie Stimmen» pozivale nemške somisljenike, naj so vzdrže glasovanje. Vsa istorija o zvezi je torej navadna laž in če se hoče «Narod» tolažiti z njo, je zelo skromen. Ako bi bilo za nas glasovalo 400 ljubljanskih Nemcev, bi danes Josip Turk ne bil poslanec!

V «Narodni tiskarni» so pred ožjo volitvijo vzeli osobju glasovnice ter so jih popisali s Turkovim imenom. Zažugali so delavcem, da bo vsak odpuščen, če ne glasuje za Turka. S takim «prepričanjem» so zmagali liberalci.

Na Barju so liberalni agitatorji naščuvali kmetške volice, da jim hočejo socialni demokratje — vzeti vero. Nekaj mesecev je tega, kar si je «Narod» permanentno zgražal, kadar so klerikalci s takim orožjem agitirali proti liberalcem. Komaj so par mesecev v kompaniji s klerikalci, pa so se že sami navadili teh praktik. Jemanje vere kot liberalno agitacijsko sredstvo — to je vsekakor dražestno.

Pred «Mestnim domom» se je v soboto etabilirala Predovičeva kompanija za fabrikacijo volilne sreče. «Narod», ki pripoveduje cele roparske romane o volilnem «corriger la fortuna», naj se informira pri svojih agitatorjih, pa se bo lahko marsikaj naučil v tej stroki. Pred «Mestni dom» n. pr. pride volilec. Tam mu stisnejo nekaj v roko in ga pošljejo na volišče. Naš zaupnik, ki je opazil manipulacijo, skoči za njim in pride še prav v volilno dvorano ter prepreči nelegalno glasovanje. Nekoliko takih slučajev se je posrečilo preprečiti. Toda kdo bi zabranil vse podobne poskuse spričo velikanskega aparata, ki je bil liberalni agitaciji na razpolago? Mladeniči, ki niso bili 20 let stari, so volili, pa ne na enem samem volišču! Če je hotel naš zaupnik konstatirati tak slučaj, je pa planila cela turška vojska nanj!

Pokopališče pri sv. Krištofu leži v drugem kolodvorskem okraju. Človek bi torej še razumel, če bi bili mrličji glasovali v gimnaziji. Pa so glasovali tudi na Grabnu, na Ledini, v Trnovem! Koristno je pač, če se ima ves volilni aparat v rokah!

«Slovenski Narod» piše v pondeljki stevilki, da sta Tönnies in Samassa svoje delavce dirigirala, naj volijo sodruga Etbina Kristana. To seveda ni res! To je le tolažba, s katero si gospodje hlade svoje začudenje in svoj srd nad dejstvom, da je socialna demokracija tako mogočno napredovala. Samassa n. pr. se ni absolutno nikoli brigal za volitve, razume se, da tudi za te ne. Delavci so sli volit kandidata delavske stranke, ker drugega kot taki niso mogli. Prav tako pri Tönniesu. Ali naj zavedni delavci volijo Turka? Tisti časi so minuli, ko je bil «Slovenski Narod» evangelij tudi za delavce. — Da bi «Slov. Narod» preklical laži, ki jih trosi, tega ne pričakujemo, ker je že zdavnaj izgubil čut dostojnosti...

Podružnicam Unije rudarjev v Avstriji. Vsled sklepa unijskega vodstva pridejo s 1. januarjem 1909 nove potrjevalne znamke v promet. Zato bodo takoj vzete iz prometa vse stare znamke, tudi solidaritetne. To pa zaradi tega, da se bo mogel napraviti natančen račun za dosedanjo poslovno dobo. Naloga blagajnikov je, da store v tem oziru svojo dolžnost ter uredijo, da bodo vsi člani do konca leta storili svojo dolžnost.

Parolo so izdali klerikalci za ljubljansko volitev. Še v petek so nabijali plakate, na nekaterih voglih kar po pet vkup, s katerimi so zabičevali svojim pristašem, da naj ostanejo doma. V soboto so pa znani klerikalci agitirali na vse pretege za Turka ter so zlasti v Vodmatu in na Ledini spravili na volišče, kar so le mogli. Visoke številke, ki jih je Turk tam dosegel, ima zahvaliti največ gospodu Štefetu in tovarišem. To nas seveda ne boli. Ampak dobro je vedeti, kako tesna je že zveza liberalcev s klerikalci in kako čutijo oboji solidarnost proti delavstvu.

«Dajte mi petak», je dejal barjanski volilec našemu zaupniku, ko ga je prišel pozvat, naj gre volit. A ko mu je razložil, da bi to bilo podkupovanje, za katero bi bila oba zaprta, se je le premeteno nasmehnil. Pet minut pozneje se je peljal v sijakarju in je glasoval za Turka.

Iz Trsta je vedel «Slov. Narod» ljudi, ki so prišli baje v soboto v Ljubljano, da bi volili socialno-demokratsko. «Narod» se je nekoliko zmotil. O tistih tržaških volilcih bi moral tudi mi kaj vedeti, če bi jih kaj bilo. Ampak nekaj družega se je zgodilo, česar morda gospodje niso opazili. Bilo je v soboto na skrivnem par Kinezov v Ljubljani. Ljudje pripovedujejo, da so prišli volit liberalno.

Liberalen volilni shod je bil v nedeljo v «Mestnem Domu». Na dnevnem redu je bila volitev za mestno kurijo. Zanimanja je bilo prav malo in udeležba je bila zelo pičila. Boja ni bilo v tej kuriji nobenega, kdo naj bi se bil torej vzemiral zaradi teh volitev? Govorila sta oba kandidata liberalne stranke, gospoda Knez in dr. Oražen. Za širšo javnost so zanimivi nekateri podatki, ki jih je povedal dr. Oražen. V vsej volilni kampanji je bil na liberalni strani to prvi moment, ki je bil res v zvezi z deželnim zborom. V agitaciji za splošno kurijo niso razvili liberalci nobenega programa, niso naglasili nobenega načela, niso povedali z nobeno besedo, kaj pravzaprav hočejo v deželni zbor. Samo socialni demokratje so na nešteti shodih po vseh okrajih razlagali razmere v deželi in naloge deželnega zbora. Med drugim so se dotikali tudi «dobrodelnih zavodov». Taka kritika iz socialno-demokratskih ust se pa pri nas navadno prezira in zato smo lahko zadovoljni, da je podal politični nasprotnik na liberalnem shodu nekoliko podatkov, ki prav krepko potrjujejo, kar so socialni demokratje že tolikokrat povedali o dobrodelnih zavodih.

O umobolnici na Studencih je povedal dr. Oražen: Zidana je bila v sedemdesetih letih in je v njej prostora za 96 moških in 98 žensk. Danes je docela premajhna. Sprejeti se mora vanjo le četrt umobolnih ljudi. Na hodnikih leže ti reže ali jih pa pošiljajo v bolnišnico. V umobolnici imajo takozvane kolonije, kjer se zbirajo bolniki, ki niso nevarni. Po zimi se zgodi, da se pogosto vsled teh razmer bolnikom shujša bolezen. Na blaznici je petrolejska razsvetljava, ki povzroča slab zrak, tam nimajo vodovoda, ne kanalizacije. Umivalnice so par starih lukenj, ki so v zanemarjenem stanju. Za kopeli imajo lesene kadi, vzdane v tla, da se mora bolnik bati, da si zlomi nogo, ko stopi v kad.

O bolnici je pravil, da je premajhna. Nekateri oddelki, n. pr. medicinski, so polovica hiralnice. Ker v hiralnici ni prostora za vse hirajoče, in ker dobivajo tja tudi umobolne iz blaznice, leže hirajoči v bolnišnici. Kirurški oddelek je premajhen. Zdravniki delajo zjutraj pri luči in zvečer tudi, delajo po noči, ker ne morejo čez dan zgotoviti vsega dela. Mnogo bolnikov ne sprejmejo, ker ni prostora; težko ranjeni leže včasih na hodnikih. Infekcijski oddelek je zidana baraka z enim hodnikom. Porodniški oddelek je premajhen; le ena soba je za porode. Ženske, ki se sramujejo, morajo porajati v sobi ali v kuhinji babice!

Iz porodnišnice v deželni bolnici morajo ženske odhajati v 12 ali 14 dneh po porodu! Kaj se zgodi z njih otroci? Dajo jih na «amljenje» na deželo ali v mesto, ker so delavski ali nezakonski otroci. V mestu gotovo vsak izmed takih revčkov umre, na deželi pa tudi veliko njih. Kako žive ti otroci? Človeka je groza, ko jih vidi vse mokre do ušes, umazane, v blatu in izstradane. Kaj čuda, da jih toliko pomrje! Treba je ustanoviti najdenišnico...

Taki so torej «dobrodelni» zavodi! Seveda, če je socialist spregovoril besedo kritike o njih, je bilo to sama hudobija! In vendar je to le majhen del opravičenih pritožb nad razmerami, ki uničujejo pred vsem delavno ljudstvo. Socialna demokracija bo imela odprte oči in bo pazila, kako bo deželni zbor izpolnjeval svoje naloge.

Počasnost naših uradov. Poslanec sodrug Lukas je v zasedanju državnega zbora dne 26. novembra interpeliral ministra za notranje reči, ali mu je znano, da prošnje za podpora rezervistom, ki so se vložile že avgusta, še dosedaj niso rešene in kaj misli minister ukreniti, da spravi uradovanje političnih uradov na Koroskem v hitrejši tir.

Politična enakopravnost na Kraujakem se najbolje zrcali v volilnih številkah splošne kurije. Liberalci so dobili v soboto 1833, socialni demokratje 1364 glasov. Zato bodo imeli liberalci v deželni zboru za Ljubljano pet poslancev, socialni demokratje pa nobenega. Razburjamo se nad plu-

ralnim švindlom Andrassyja v Pešti! Tak volilni zistem, ki se izraža v teh številkah, je pa še veliko bolj razburljiv. Vspah volitev, ki se kaže na eni strani v oddanih glasovih, na drugi pa v veliki ničli, ki jo je dobilo delavstvo, potrjuje, da je ta volilni red nevzdržljiv. Da bi moralo delavstvo na večne čase delati tlako, pa mirno gledati, kako mu drugi pletejo bič, to ne pojdel! Če so gospodje v deželni zbor mislili, da ustvarijo s svojo famozno volilno reformo kaj stalnega, so se proketo opekli. Ta volilni red mora pasti in bo padel! Nič zato, da ni delavstvo v deželni zboru. V deželi je in tistim, ki se nočejo vedeti tega, bo pokazalo, da je in da hoče živeti!

Dvainpetdeset glasov so dobili pri zadnjih glavnih volitvah za kranjski deželni zbor veleposestniki. Pa imajo zato deset poslancev. Socialni demokratje so dobili 5500 glasov, pa ostanejo brez poslanca! Naj bi bila dežela razdeljena v petdeset okrajev ali pa naj bi veljal kakršenkoli proporcionalni zistem na podlagi splošne in enake volilne pravice, bi bilo to nemogoče. Slepec mora spoznati, da je to volilna krivica, ne pa volilna pravica! Gospodje sede čvrsto na svojih privilegijih, ampak delavstvo bo že poskrbelo, da se umaknejo.

Pri posameznih volilnih komisijah pri ljubljanski ožji volitvi je bil vspeh sledeči:

	Kristan	Turk
Vodmat	151	112
Kolodvorski okraj I	262	369
Kolodvorski okraj II	165	138
Šolski okraj	78	208
Dvorski okraj	208	347
Št. Jakobski okraj	224	272
Trnovo	221	216
Barje	55	167

Razvidno je torej, da smo imeli večino v treh okrajih, v Vodmatu, v kolodvorskem okraju II in v Trnovem, močno smo se približali tudi večini v št. jakobskem okraju. Torej v proletarskih okrajih smo imeli največje vspeha. V kolodvorskem okraju I smo dobili večinoma železničarske glasove. To je najboljši dokaz, da smo dosegli, kar je bilo mogoče, z lastno močjo. V šolskem okraju, kjer ni industrialnega proletariata, so se naši glasovi pač precej pomnožili, ampak diferenca je v tej Predovičevi domeni in na klerikalnem barju največja. Številke govore in najbolje pričajo, kako neumno je govorjenje o volilni pomoči, ki naj bi jo dobili bogve od kod.

V «Slovenec» se nekdo po katoliški navadi laže o meni, češ, da sem na shodu na Poljanah trdil, da so neki advokate vzeli iz kase združenega odbora po 1000 kron. Pravi, da pride stvar pred sodišče. Me prav veseli, če pride, kajti se bo saj dokazalo, kako lažljivo in z namenom lažljivo poroča škofovi list «Slovenec». Anton Kristan.

Vabilo na Božični večer, ki ga priredi podružnica kovinarjev v Ljubljani na Stefanov dan, dne 26. decembra 1908 v meščanski pivovarni pri Hafnerju, Sv. Petra cesta 47. Spored: Šaljiva pošta, srečolov in ples do 4. ure zjutraj. Začetek ob pol 8. uri zvečer. Vstopnina 40 vin. K mnogobrojni udeležbi uljudno vabi odbor. — Zabave bo brez dvombe dovolj, ker imajo spretni aranžerji vso stvar v rokah.

Kdo zapoveduje klerikalcem tudi v politiki, je jasno pokazal znani fanatični škof Nagl v Trstu. Pri zadnjih istrskih deželnozborskih volitvah sta bila izvoljena hrvatska župnika Zidarić in Črvar, a Nagl jima je prepovedal, sprejeti mandata. Zidarić se je že vklonil. Črvar se bo pa tudi. Če ima škof svoje fajmoštre tako na vrhvi, da jim lahko prepove, sprejeti izvolitev, tedaj se lahko ugane, po čegavem zvižganju morajo klerikalci politično plesati. In ta družba se upa trditi, da je demokratična!

Deželna bramba dobi godbo. Veselimo se! **Nekaj za «Slovenca»**. Iz Pulja je izginil — in ne ve se kam — pop don «Zanetti», poznan kot voditelj krščanskih socialcev v Istri. Seveda se po njem nihče ne joče, ampak važnejša je, da je z njim izginilo tudi okroglih 140.000 kron, ki jih je mož yzel deloma od cerkvenega kapitala, deloma pa iz branilnice katoliškega društva, kamor so spravljali svoje trdozaslužene vinarje nesrečni katoliški delavci in Marijine hčere. Vrhu tega je pa zmanjkala tudi ena Marijina devica, o kateri vedo nekateri povedati, da jo je spravil Zavetti v blagoslovljeni stan. Morda bodo Slovenci pri «Slovencu» pripovedovali sedaj, da je bil Zanetti socialno-demokratski pop. Kaj? Pri poštenih ljudeh je vse mogoče.

Ugodnosti pri orožnih vajah domobrancev leta 1909. Orožne vaje domobrancev se bodo prihodnje leto vršile v dveh rokih in sicer nekako od srede meseca junija do srede julija ter od srede avgusta do srede septembra. Dan poziva na orožno vajo se bo svoječasno razglasil. Iz posebnih ozirov na opravilo, stan in poklic si lahko vsakdo sam izbere in izvoli, h kateri orožni vaji naj ga pokličejo in se bodo vse tozadevne želje po možnosti vpoštevale; to pa zlasti pri onih domobrancih, ki se pečajo s poljedelstvom. V to svrhu se je treba najkasneje do konca meseca decembra t. l. zgledati pri svojem občinskem uradu (v Ljubljani v mestnem vojaškem oddelku, Mestni dom, I. nadstropje, vrata št. 3), da se izražena želja zabeleži in predloži kompetentni oblasti. Opozorjamo vse interese na to ugodnost s pristavkom, da se druge

oprostitve od orožnih vaj drugo leto ne bodo dovoljevale razen v posebnega ozira vrednih slučajih. Z ozirom na vso to naj nihče ne zamudi ugodne prilike, ki mu jo nudi ravnokar navedena določba.

Za praznike in novo leto! Delavska tiskovna družba v Ljubljani priporoča delavcem, da si nabavijo kolikor jim je mogoče njene brošure. Posebno priporočamo: «V dobi klerikalizma», Wahrungundovo brošuro, «Narodno vprašanje in Slovenci», «Strahovi», «Nevarni socializem» i. t. d. — Tudi bi bilo dobro, če se sedaj ob novem letu vpišejo sodrugi za člane Delavske tiskovne družbe!!!

Delavci, konsumentje — pristopajte v organizacijo konsumentov, ki je v Ljubljani in okolici «Konsumno društvo za Ljubljano in okolico». Prva prodajalna te organizacije je na Glincah; druga se napravi v najkrajšem času v Vodmatu. Sedaj ob novem letu bi bila dolžnost vseh ljubljanskih in okoliških delavcev in konsumentov, da vstopijo v to organizacijo. Pojasnila se dajo v «Delavski tiskovni družbi» v Ljubljani.

Shodi.

Kranjsko učiteljstvo sklicuje javen shod na ponedeljek, dne 28. decembra v «Mestni Dom» v Ljubljani. Začetek shoda je ob 8. zvečer. Poročal bo deželni poslanec Engelbert Gangl o položaju kranjskega učiteljstva. Občinstvo ima svoboden pristop. Sodruga vabimo, naj se udeleže tega shoda.

Širite delavsko časopisje!

O tem predmetu piše ameriški «Proletarec»: Širite delavsko časopisje! tako se priporoča na shodih in v delavskih časnikih.

Mnogo sodrugov se res odzove temu opominu, dočim drugi zopet poslušajo ali čitajo ta opomin kot nekaj vsakdanjega, navadnega, češ, da so storili že svojo dolžnost, ako so naročili kak delavski list; tretji se pa že zadovolje, če semintja čitajo kak delavski list v čitalnici, socialističnem klubu ali pa v svoji krajevni strokovni organizaciji.

Kdor je prepričan, da je delavsko časopisje najboljšo orožje proti izzemalcem človeške delavske moči, mora z vsemi svojimi močmi delati, da se tako orožje razširi, da pride vsakemu delavcu v roke, da vsakdo, ki dela z rokami ali z umom, naroči delavski časopis.

Mi imamo dandanes mnogo «jazsem-socialistov», ki v gostilni pripovedujejo na široko, koliko so že storili za socializem, obenem pa zabavljajo delavskim časnikom, obirajo članke in notice, katerih sploh niso razumeli, dasi ti «jazsem-socialisti» še niso nikdar nič storili za razširjenje delavskih časnikov, kot da so obrekovali delavske časnike in tolmačili popolnoma napačno in krivo socializem.

Proti takim «jazsem-socialistom» pa mora nastopiti prepričan socialist, naj jih že sreča kjerkoli — v organizaciji, na ulici, ali pa v gostilni. «Jazsem-socialisti» škodujejo več razširjenju delavskih časnikov kot vsi drugi odkriti in prikriti sovražniki delavcev. Domišljavi in naduti, so rakrana delavskemu gibanju, katero je treba izrezati, izžgati, ako hočemo, da se razširi delavsko časopisje in da doseže tisto višino, katero si žele delavci, katerih ni sram priznati očitno, da so sužnji, brezpravne pariye, katere dere današnji sužnodržci — kapitalisti, ki povedo vsakemu odprto v obraz, da je vsega današnjega zla kriv hudodelski družabni sistem. «Jazsem-socialisti» ne priznajo zadnje trditve nikdar. Sebe priznavajo vedno za žrtve, nedolžne angelje in ne vidijo bruna v očesu svojega bližnjega.

Ves socializem te vrste ljudi se zrcali v tem, da krivo in napačno kritizirajo dejanja posameznih oseb, da apelirajo na nizkoten instinkt nezayedne ljudske mase, češ, jaz nisem tak kot oni tamle, dasi so navadno vsi prikriti grešniki, pa še veliki. Filozof Krist je dejal: Pravični človek greši 99 krat tekom enega dne. Iz tega stavka pa sledi logično vprašanje: Kolikokrat pa greši nepravičen človek? Kdo zamore to povedati?

Nobeden.

Kdo pa je pravičen človek? Človek, ki misli in dela, da preneha njegova svoboda tam, kjer jo meji svoboda drugih ljudi. In še ta greši 99 krat tekom enega dne.

Kolikokrat šele greši «jazsem-socialist», ki zahteva svobodo za sebe v vseh družabnih ozirih, drugim je pa ne pripozna?

Zatoraj boj «jazsem-socialistom», ako hočemo vzgojiti ljudsko maso, da bo ločila dobro od slabega in razširimo delavsko časopisje, tako, da bo delavski časnik v sleherni delavski koči.

Članek je spisan za ameriške razmere, ampak vpoštevanja vreden je tudi pri nas.

10 zapovedi za zdravje

lično tiskase, vpošlje poštne prosto in zastonj lekarnar 24-4

Trnkóczy v Ljubljani.
Dobijo se tudi osebno v njegovi lekarni.

Kavarna in restavracija

ŠVICARIJA

se priporoča.

Svoji k svojim! Slovenke!

Zahtevajte po vseh trgovinah pravi slovenski izdelek

„ZVEZDNO“ CIKORIJO

z prve jugoslovanske tovarne za kavine surogate v Ljubljani.

Milko Krapeš

urar in trgovec z zlatino, zapriseženi sodnijski cenilec, Ljubljana, Jurčičev trg 3

priporoča svojo bogato zalogo različnih stenskih in žepnih ur, kakor tudi zlatih in srebrnih verižic, uhanov in prstanov. V zalogi imam tudi gramofone in plošče s slovenskimi napetimi in godbo. Z ozirom na bližajoče se božične in novoletne praznike, naj nihče ne zamudi te prilike, ker hodem prodajal po znatno nizkih cenah. Malo dobička, veliko prometa! Cenike pošiljam zastoj in poštne prosto!

52-6

Trgovina z vinom in
prva goriška gostilna

Briska klet

Sv. Petra nasip 27, (pri jubilejnem mostu).

Pristno goriško vino iz lastnega vinograda. Cena vinu: Rebula nova 1/2 l. 32 vin. Črno prve vrste 32 vin. Rebula stara 36 vin. Pelinkovac di Torino 1 kozarec 20 vin. Pivo prve vrste 22 vin.

Na razpolago

:: izvrstna domača kuhinja ::

— po najnižjih cenah, s točno postrežbo. —

Najtopleje se priporoča

3-2

Evgen de Fornasari.

Ceno perje za postelje!

En kilogram sivoga, osmukanega 2 K, napol belega K 2-80, belega K 4-, prima puhastega K 6-, najboljšega prima, opukanega, najlepše vrste K 8-, puh siv K 6-, bel K 10-, prsni puh K 12-, od 5 kg naprej franko.

Gotove postelje

iz gosto tkanega, rdečega, modrega, rmenega ali belega inleta (pavolnine — nankinga), tuhent, 170 : 116 cm velik in dve blazini, 80 : 58 cm veliki, napolnjeno z novim, sivim, očiščenim, izdatnim in trpežnim perjem K 16-, z napol puhom K 20-, s puhom K 24-, tuhent sama K 12-, K 14-, K 16-, blazinic K 3-, K 3-50, K 4-, razpošilja proti povzetju, ne vračunši zavojnino, franko od K 10- naprej. 52-13

Maks Berger, Deschenitz, 228 (Böhmerwald). Če blago ne upaja, se zamenj ali pa vrne denar. — Cenik zastoj in franko.

Moja trgovina obstoji že sed 23 let in je odbe za ana na najboljšem dletu

7-7

Ceniki zastoj in poštne prosto!

zlatih in srebrnih ur,
verižic, uhanov,
prstanov, briljantnih
in dijamantnih i. t. d.

Dobiva se blago samo prve vrste, slabega in ni vrednega blaga nimam v zalogi.

Za obilna naročila se priporoča

Fr. Čuden
urar in trgovec v Ljubljani.

52-7

Nizke cene! Velika suknena zaloga!

Priporočljiva slovenska trgovina za moško in žensko blago pri

52-7

sv. Cirilu in Metodu
Ljubljana, Lingarjeve ulice 1.

Velika suknena zaloga! Nizke cene!

Globoko izpod cene

prodajam zaradi pomanjkanja prostora: Obleke, povrhnike, zimske suknje, dežne plašče za gospode in dečke. Najmodernejša konfekcija za dame in deklice. 52-8

Konfekcijska trgovina
v Ljubljani

A. Lukič

Pred škofijo števil. 19.

Svoji k svojim!

Lud. Černe
zlatar in trgovec z urami

ter zapriseženi sodnijski cenilec.

Ljubljana, Wolfove ulice 3.

Izborna zaloga briljantnega blaga, zlatnine, srebrnine in raznih ur.

Častna delavnica

za popravila in nova dela.

Cene najnižje. Solidna postrežba.

Razpošiljanje
blaga na vse
kraje sveta!

DN Jcecejša,
največja
izvozna trrdka!

H. Suttner, urar, Ljubljana

Mestni trg, nasproti rotovža, preje v Kranju

priporoča svojo veliko, izborno
8-8 zalogo finih

švicarskih ur

briljantov, zlatnine in srebrnine v veliki izbiri po najnižjih cenah. V dokaz, da je moje blago res fino in dobro, je to, da ga razpošiljam po celem svetu. Na stotine pohvalnih pism je vsakomur prostovoljno na ogled, da se lahko sam prepriča. Prosim, zahtevajte velik cenik, ki se pošlje zastoj in poštne prosto.

Polniki v Ameriko
Hateri želijo dobro, po ceni in
varnosti polovall naj se obrnejo
na
Simona Hmetelca
v Ljubljani Kolobovarska ulica 22.
Največja zaloga blaga na razpolago

Prva slovenska ::
:: modna trgovina
za gospode

Engelbert Skušek

Ljubljana

Mestni trg števil. 19

se najtopleje priporoča.

104-20

Velika in moderna
: zaloga oblek :
= za gospode, dečke in otroke. =

A. KUNC

LJUBLJANA, Dvorni trg št. 3

:: (na vogalu Židovske ulice) ::

Strokovnjaška postrežba z izbornimi izdelki, po nizkih, stalnih, na vsakem predmetu označenih cenah.

24-3

Naročila po meri točno in priznana dobro.

Klobuke, cilindre
in čepice

v najnovejših fagonah in v velikih izberah priporoča

Jvan Soklič, Ljubljana

Pod Trančo števil. 2.

52-7

Kje se dobe najboljši poljedelski stroji, kakor mlatilnice, gepeljni, slamozeznice, čistilnice, preše za sadje i. t. d.?

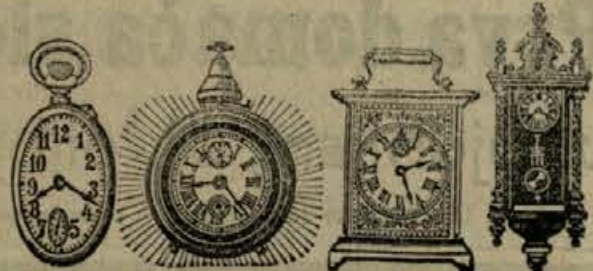
Edino le pri

FR. STUPICA

v Ljubljani, Marije Terezije cesta števil. 1, Valvazorjev trg števil. 6.

In zakaj: zato, ker so dotični stroji iz najboljših tovarn sveta, najbolje sestavljeni, ker se istih proda na tisoče in tisoče komadov in se ravno radi tega, ker se jih izdeluje v velikih množinah, dobivajo po nizkih cenah. Moji stroji so povsod jako priljubljeni. — Obracajte se na mojo trrdko pri nakupu stavbenih potrebščin, portland-cementa, traverz, železnih sin in druge različne železnine in raznega orodja, nagrobnih križev, telitnic i. t. d.

24-5

Zastoj pošljem vsakemu in poštne prosto cenik za 5000 ur.

Roskopf Patent	K 3-	J-Budilka	K 6-
Srebr.-Rosk.	• 6-	Z bitjem	• 8-
Železn.-Rosk.	• 7-	Z godbo	• 10-
Sreb. z dvoj. plašč.	• 8-	6 valcnov	• 12-
Budilka	• 2-40	Pendel-ura 70 cm	• 7-
S svet. števil.	• 3-	Z zvon. bitjem	• 9-
Z enim zvoncem	• 5-	Z budilko	• 10-
Kuhinjska ura	• 3-	Z godbo	• 12-

Original, Omega, Schaffhausen, Glashütte, Helios, Amalfa, c. kr. preizkušeno od K 13- Zlatnina in srebrnina po originalnih tvorniških cenah.

Triletna garancija. Ako ne upaja, zamenja, ali pa se vrne denar.

15-13

Maks Böhncl, Dunaj IV.

Margaretenstrasse 27/20 v lastni hiši.

Sodno zapriseženi cenitelj in izvedenec. Največja in najstarejša trrdka. Ustanovljeno 1840.

5000 slikanih cenikov zastoj in poštne prosto.

**35 letni velik
uspeh!**

**Močan želodec,
pravilno prebavo
ter odprtje telesa**

se doseže, ako se uporablja mno-
gokrat odlikovano

želodčno tinkturo

lekarna Piccola

Ljubljana, Dunajska cesta.

Steklenica 20 v. Naročila po povzetju.

Anton Šarc

Ljubljana

sv. Petra cesta šte. 8.

Zaloga platna in bčlega blaga.

Izdelovanje perila za gospode in gospe.

**Pralnica in
svetlolikalnica**

Kolodvorske ulice št. 8.

Telefon št. 177

L. Tomažič

zaloga piva

v Spodnji Šiški pri Ljubljani.

Gosp. gostilničarjem in p. n.
slavnemu občinstvu priporočam

**zagrebačko in
česko pivo**

Sodrug, somišljeniki! Zahajajte le v
tako gostilne
kavarne in brivnice, kjer je na razpolago Vaše
glasilo. . . Agilirajte „**Rdeči Prapor**“!

Pozor!

15-10

Kavarna „ILIRIJA“

Ljubljana, Kolodvorske ulice šte. 22
se priporoča.

Vsak dan celo noč odprta.
Vsak pondeljek koncert seksteta
na lok ob prosti vstopnini.

S spoštovanjem

Štefan Miholič, kafetir.

BLUZE

v težki svili, volni in
drugim modnim blagu,
v krasnih modelih, naj-
novejša modna krila, ko-
stume, dežne plašče, otroške oblekice, krstno opravo,
predpasnike, vsvrstno perilo in druga oblačila. Naj-
finjše otroške kapice, klobučke, plaščke, parške modrece,
nogavice, rokavice, jopice in druge pletenine. — Fine
zavratnice, naramnice, ovratnike, srajce in drugo pe-
rilo za gospode pripovoča največja narodna konfekcija

M. Kristofič-Bučar

Stari trg 28 Ljubljana Stari trg 28

Zunanja naročila se izvršujejo takoj in ceno. Gene-
radi male režije brez konkurence. 52-7

KAVARNA

„Unione“

preje „Tedesco“ v Trstu

se priporoča cenjenim sodrugom najtop-
leje. Na razpolago so vsi važni in slo-
venski, italijanski in nemški listi. Vse
pijace poceni. Napitnina je izključena.

J. WANER

** **

LJUBLJANA
Sv. Petra cesta št. 21

krznar in izdelovatelj čepic

6-4

Postrežba točna.

Priporočam slav. občinstvu svojo bogato zalogo najfinejših in raznovrstnih

: kožuhovin in klobukov :

Lastno izdelovanje čepic vseh vrst ter velika zaloga raznovrstnih kož. Slavno
vojaštvo se opozarja na bogato izbero kap in vseh drugih
vojaških potrebščin.

Prevezemam vsakršna v svojo stroko spadajoča popravila proti najnižji ceni
ter kupujem kože divjačine po najvišjih dnevnih cenah.

Cene solidne.

Največja zaloga,

najboljša in najcenejša tvrdka za
naročevanje ozir. nakupovanje i

Čopičev za pleskarje, sobne slikarje, zidarje, mizarje.

Lakov, pristnih angleških za vozove.

Emajlne prevlake, pristne, v posodicah po 1/3, 1/4, 1/2
in 1 kg. 104-4

Jantarjeve glazure za pode. Edino trpežno in naj-
lepše mazilo za trde in mehke pode.

Voščila, štedilnega, brezbarvnega in barvas'ega za
pode; najcenejše in najboljše.

Rapidola, pripravnega za vsakovrstne prevlake.

Brunolina za barvanje naravnega lesa in pohištva.

Olje in mazilo za stroje, olje proti prahu.

Ustanovljeno
l. 1832.

Adolf Hauptmann v Ljubljani

Ustanovljeno
l. 1832.

I. kranjska tovarna oljnatih barv, firnežev, lakov in steklarskega kleja.

Masčobo za usnje.

Oljnatih barv, priznana najboljših.

Oljnatih barv v tubah, g. dr. Schönfelda.

Firneža, prirejenega iz lanenega olja, kranjskega.

Steklarskega kleja, pristnega, zajamčeno trpeznega.

Gipsa, alabasterskega in stukaturnega.

Karbolina, najboljše.

Fasadnih barv za apno.

Barv, suhlh, kemičnih, prstenih in rudniških.

Kleja za miza je in sobne slikarje.

Vzorov za slikarje, najnovejših.

Prva domača slov. pivovarna G. Auerjevih dedičev

v Ljubljani, Wolfove ulice št. 12 --

pod novim strokovnim vodstvom priporoča slavnemu
občinstvu in spoštovanim gostilničarjem svoje novo var-
jeno, priznano izborno pivo v sodnih in steklenicah.

Ustanovljeno leta 1855.

Številka telefona 210.

Ustanovljeno leta 1855.

10-8

Modna trgovina Pavel Magdič, Ljubljana, Prešernove ulice 7.

Svilnato blago, baržuni, pliši in tenčice.

Čipkasto blago, pajčolani, čipkasti ovratniki, čipke, vložki,
svilnate vezanine. 6-5

Jabots, Fichus, damski ovratniki in kravate.

Svilnati in baržunasti trakovi.

Pozamesterija, porte in žorice, krepince in žore za tapetni/ke.

Krepi in flori za žalovanje.

Zlate in srebrne resice, čipke in žore.

Serpe iz svile, šipk in volne.

Nogavice za dame, dekleta in otroke.

Jopice, hiače, otroške perilo in odeje za vozičke.

Oprava za novorojenčke, posteljne podloge iz kavčuka.

Gumbi in različne igle.

**Različne podloge in potrebščine za
krojače in šivilje.**

Sukanec za šivanje, pletenje in vezenje.
Idrijske čipke, vezene čipke in vložki.

Pajčolani za neveste, mirtovi venc.

Dansko perilo, spodnja krila, predpasniki in kopalne obleke.

Modrol in potrebščine za modroce.

Glava rokavice in rokavice za uniformiranje, ple-
tene, letne in zimsko rokavice.

Kopalno perilo, dišave, milo in ustna voda.

Krtace za obleko, glavo in zobe.

Razna narodna pletena in vezena ročna dela.

Srajce za gospode in dečke, spodnje hlače, ovratniki,
zapestnice, naprsnike in žepne rule.

Pravo Jagrovo normalno perilo, tricot srajce, jopice in hlače.

Mrežaste in potne jopice, sraj-
ce, čepice in pasovi za šport.

Nogavice, naramnice, odeje in blazine za potovanje.

Kravate, gumbi za manšete.

Za lovce: Telovniki, nogavice, rokavice, dokolanice.

Ogrevalci za kolena, meča, prsi, hrbet, trebuh in glavo.

Nahrbtniki, ovratni robci.

Narodni trakovi in zastave, narodne čepice,
torbice in drugi domači narodni izdelki i. t. d.